

Jolanta CHWASTYK-KOWALCZYK

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

chwastyk@ujk.edu.pl

CZY NIEZALEŻNE PISMA EMIGRACYJNE MOGĄ ZMIENIĆ RZECZYWISTOŚĆ POLSKIEJ DIASPORY?

ABSTRACT

Can independent emigration press change the reality of Polish diaspora?

The article analyses the subject of utilizing the potential of the columns of the independent Polish press and the internet to consolidate the emigration environment in order to preserve their national identity and improve their living standards abroad. It compares the social activities and the articles of the "Polish Daily and Soldier's Daily" – the organ of the "steadfast" generation with similar activities of the independent periodical "The New Time", which is issued in London from the year 2006 to the present day and serves as the representative of Polish intelligence abroad.

Keywords: Polish press on Exile XX-XXI c., Polish Daily and Soldier's Daily, The New Time

Słowa kluczowe: Polska prasa na emigracji w XX XXI wieku, Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza, Nowy Czas

Każda społeczność, szczególnie ta, która przebywa na obczyźnie, potrzebuje forum, na którym wyrazi swoją aktywność kulturalną, polityczną, gospodarczą. W czasie II wojny światowej oraz po jej zakończeniu Polacy w Zjednoczonym Królestwie wydawali wiele tytułów prasowych docierających do szerokiej rzeszy rodaków na obczyźnie. Do najważniejszych, opiniotwórczych należały: „Dziennik Polski”, „Dziennik Żołnierza”, a po fuzji „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, „Polska Walcząca.

„Żołnierz Polski na Obczyźnie”, „Orzeł Biały”, „Wiadomości”, „Skrzydła. Wiadomości ze Świata”, „Myśl Lotnicza”, „Lwów i Wilno”¹ oraz paryska „Kultura. Szkice-Opowiadania-Sprawozdania”².

W ostatniej dekadzie mamy do czynienia z transformacją społeczną, polegającą na kształtowaniu się nowego typu społeczeństwa, tzw. społeczeństwa informacyjnego, związaną z rozwojem techniki, w tym zwłaszcza z komunikowaniem, obiegiem i przetwarzaniem informacji. Wykształcone młode pokolenie polskich emigrantów epoki unijnej, zwane – czy słusznie? – *pokoleniem straconym*³, które po 2004 roku wyjechało z Polski na Wyspy Brytyjskie i do Irlandii w poszukiwaniu pracy, przywiozło ze sobą określone potrzeby zaistnienia poza rynkiem pracy. Zagospodarowują obszary życia kulturalnego, społecznego, politycznego. Nasi rodacy są elementem społeczeństwa informacyjnego⁴, a wolność słowa, czyli prawo do wypowiadania swoich myśli⁵, znalazła odzwierciedlenie w portalach internetowych oraz w prasie elektronicznej, które stały się rzeczywistością towarzyszącą zmaganiom w nowym kraju osiedlenia. Zalety tego medium wydają się nie do przecenienia ze względu na nieograniczone zasoby, pojem-

¹ Szerzej zob. J. Kowalik, *Czasopiśmiennictwo*, [w:] *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*, red. T. Terlecki, t. 2, Londyn 1965, s. 373-548; tenże, *Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku*, t. 1-5, Lublin 1976-1988; J. Chwastyk-Kowalczyk, *Londyński „Dziennik Polski” 1940-1943*, Kielce 2005; też, *Londyński „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1944-1989. Gazeta codzienna jako środek przekazu komunikatów kulturowych*, Kielce 2008; też, *Aneks*, [w:] *Katyń, dipis, PKPR na łamach polskich czasopism uchodźczych*, Kielce 2011, s. 261-264.

² J. Kowalik, *Bibliografia czasopism polskich...*, t. 2, Lublin 1976, poz. 1385, s. 64; M. Grochowska, *Jerzy Giedroyc. Do Polski ze snu*, Warszawa 2009, s. 625, *Autorytety*.

³ K. Iglicka, *Stracone pokolenie*, „Gazeta Wyborcza” 2010, 9 III, s. 20; M. Bator, *Stracone pokolenie. Łączcie się!*, „Gazeta Wyborcza” 2010, 7 IV, s. 22.

⁴ J. S. Nowak, *Spoleczenstwo informacyjne – geneza i definicje*, [online] http://www.silesia.org.pl/upload/Nowak_Jerzy_Spoleczenstwo_informacyjne-geneza_i_definicje.pdf, 18 I 2012; J. Rafa, *Co to jest spoleczenstwo informacyjne?*, [online] <http://www.wsp.krakow.pl/papers/spolinf.html>, 18 I 2012; M. Agnosiewicz, *Spoleczenstwo informacyjne*, [online] <http://www.racjonalista.pl/kk.php/d,254>, 18 I 2010; *Informacja w sieci. Problemy, metody, technologie*, red. B. Sosińska-Kalata, E. Chuchro, W. Daszewski, Warszawa 2006, s. 22, *Nauka, Dydaktyka, Praktyka*, 85; J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006, s. 19-20; *Portret internauty*, oprac. M. Felisiak, M. Wenzel, Warszawa 2009, s. 2-7, [online] http://www.cbos.pl/SPISKOM.PL/2009/K_033_09.PDF, 6 V 2010; *Diagnoza społeczna 2009*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2009, s. 282, [online] http://www.diagnoza.com/pliki/raporty/Diagnoza_raport_2009.pdf, 6 V 2010.

⁵ *Wolność słowa*, [hasło w:] <http://sjp.pwn.pl/haslo.php?id=2537413>, 14 XII 2009; W. Waclawczyk, *Idea wolności słowa Johna Milтона*, Toruń 2008, s. 106-113; tenże, *Wolność słowa. Wybrane zagadnienia*, Toruń 2009, s. 17-18; M. Romanowski, *Wolność słowa w mediach elektronicznych*, Warszawa 2003, s. 82; *Kulturowe instrumentarium wolności. Etyka i prawo*, red. R. Paradowski, Poznań 2005, s. 43; *Użytkownicy informacji elektronicznej*, red. M. Kocójowa, Kraków 2000, s. 152-153, 161, *Materiały Edukacyjne Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 11; J. Jastrzębski, *Na rynku wartości. O mediach i etyce dziennikarskiej*, Wrocław 2009, s. 137-138, *Acta Universitatis Wratislaviensis*, nr 3139; P. Czarnecki, *Etyka mediów*, Warszawa 2008, s. 113-115; W. J. Bober, *Powinność w świecie cyfrowym. Etyka komputerowa w świetle współczesnej filozofii moralnej*, Warszawa 2008, s. 52, *Cyberkultura, Internet, Społeczeństwo*; A. Błachinia, *Internet – wróg czy przyjaciel?*, [w:] *WWW – w sieci metafor. Strona internetowa jako przedmiot badań naukowych*, red. A. Dytman-Stasienko, J. Stasienko, Wrocław 2008, s. 403.

ność, możliwość aktualizowania i uzupełniania już zamieszczonych informacji, możliwość komunikacji z czytelnikami czy interaktywność⁶.

Należy jednak mieć świadomość, że przy całym dynamizmie rozwoju polskiej prasy w wersji tradycyjnej i online oraz portali internetowych w Zjednoczonym Królestwie i Irlandii – działania te nie wpisują się w brytyjski system medialny⁷. Wywierają bowiem znikomy wpływ na opinię publiczną rdzennych obywateli. Funkcjonują obok mediów brytyjskich. Zatem nikły zasięg oddziaływania oraz nakłady tradycyjnej prasy sięgające od kilkuset do kilkudziesięciu tysięcy egzemplarzy czy też liczone w setkach tysięcy odwiedzin na stronach e-tygodników bądź forach internetowych sytuują cały obszar komunikowania online obok znakomicie funkcjonującego brytyjskiego systemu medialnego. Biorąc zaś pod uwagę obszar narodowościowy polskiego e-komunikowania, można je uznać za przedłużenie polskiego systemu medialnego. Nawet część interaktywnych publikacji w języku angielskim nie czyni ich jednym z potoków zasilających brytyjski rynek medialny; są zjawiskiem marginalnym. Za przedłużenie polskiego systemu medialnego możemy również uznać precedensowe przedsięwzięcia Axel Springer Polska – wydającego od września 2008 r. na Wyspach Brytyjskich polskojęzyczne tygodniki „Fakt for Great Britain” oraz „Fakt for Ireland”, w nakładzie ok. 30 tysięcy egzemplarzy⁸.

W latach 2001-2012 polskie portale internetowe, tj.: Expatpol.com, Gonicc.com, Gazeta.ie, Dublinek.net, Londynek.net, Niezależna.pl oraz udostępniane przez nie e-tygodniki, ukazujące się również w wersji tradycyjnej w Wielkiej Brytanii („Cooltura. Polish Weekly Magazine”, „Polish Express”, „Nasza Anglia” i „Nowy Czas”) oraz na Zielonej Wyspie („Polska Gazeta”), wzorem czasopism pokolenia „niezłomnych” zajmują się ważnymi dla Polaków kwestiami, kształtując opinię polskiej diaspory⁹. Misją ich założycieli jest informowanie o zdarzeniach z kraju i ze świata, ale przede wszystkim tworzenie wspólnoty polskiej społeczności w Wielkiej Brytanii i w Irlandii. Z uwagi na wielość inicjatyw wydawniczych, z których część operuje populistyczną retoryką, specjalizującą się w uproszczonym, by nie powiedzieć: trywialnym, opisie polskiej emigracji, czyniąc z sensacji i emocji podstawowy środek ekspresji dziennikarskiej, autorka skupiła się tylko na dwóch tytułach: organie pokolenia „niezłomnych” – „Dzienniku Polskim

⁶ C. Gilbert, *A Dilemma In Response: Examining the Newspaper Industry's Response to the Internet*, Cambridge 2001, s. 25.

⁷ Zob. J. Chwastyk-Kowalczyk, *Sposoby e-komunikowania społeczności polskiej na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii jako przedłużenie krajowego systemu medialnego*, [w:] *Konkurencyjny rynek medialny. Telewizja wobec nowych mediów*, red. R. Sierocki, M. Sokołowski, Toruń 2011, s. 80-96, *Komunikacja Społeczna, Komunikacja Medialna, Komunikacja Sieci*.

⁸ *Axel Springer Polska starts trials for the introduction of the Polish news paper FAKT In Great Britain and Ireland*, 19 IX 2008, [online] http://www.axelspringer.de/en/presse/Axel-Springer-Polska-starts-trials-for-the-introduction-of-the-Polish-newspaper-FAKT-in-Great-Britain-and-Ireland_272224.html, 16 II 2012.

⁹ J. Chwastyk-Kowalczyk, *Sposoby e-komunikowania społeczności polskiej na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii*, „Respectus Philologicus” 2011, nr 19 (24), s. 111-122; też, *Polskie portale internetowe oraz tygodniki w wersji elektronicznej na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii*, „Media i Społeczeństwo” 2011, nr 1, s. 56-65.

i Dzienniku Żołnierza” (dalej: DPiDŻ) oraz tygodniku ukazującym się od 2006 roku, przekształconym później w dwutygodnik, następnie w miesięcznik, a w końcu w nie-regularnik – „Nowy Czas” (dalej: NC). Uznała bowiem, że jak do tej pory jest to jedyne pismo świadomie i konsekwentnie kierowane nie do wszystkich Polaków, ale przede wszystkim do inteligencji.

Polacy, byli żołnierze Polskich Sił Zbrojnych, którzy pozostali po II wojnie światowej w Wielkiej Brytanii, pomimo kłótni politycznych i innych waśni, potrafili dzięki swojemu dziennikowi zewrzeć szeregi w najistotniejszych sprawach, które dotyczyły ich na obczyźnie, oraz choćby częściowo zmienić rzeczywistość wokół siebie. Były to kwestie zbrodni katyńskiej, dipisów, Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia (np. sprawa „opornych”), uzyskania prawa wyjazdu do Stanów Zjednoczonych, dostępu do edukacji na wszystkich szczeblach, uzyskania odszkodowań wojennych dla byłych więźniów obozów koncentracyjnych, oflagów i stalagów, robotników przymusowych itp.

Łamy polskich czasopism emigracyjnych są forum wypowiedzi naszych rodaków również dzisiaj. Ostatnie lata unaoczyły dwie bulwersujące sprawy, dotyczące całej polskiej diaspory, pokazujące siłę prasy oraz jej możliwości wpływania na rozmaite zjawiska. Są to sprzedaż ośrodka Fawley Court nad Tamizą pod Henley oraz próba sprzedaży siedziby „Ogniska Polskiego” w Londynie.

Dla społeczności polskiej na Wyspach Brytyjskich w latach 40. XX w. było oczywiste, że działalność Komitetu Oświaty jest ograniczona w czasie. Podjęto starania zorganizowania internatowych, płatnych, prywatnych szkół polskich. Konkurowały one z bezpłatnym szkolnictwem angielskim swoim wyznaniowym – katolickim – charakterem. Pierwszą tego rodzaju szkołą był Konwent św. Rodziny ss. Nazaretanek, założony w Pitsford w 1947 r. Antoni Drwęski poinformował o pierwszych 450 uczennicach, które szlakiem z Rosji przez Środkowy Wschód dotarły do Wielkiej Brytanii¹⁰. Konwent obejmował szkołę powszechną i średnią, posiadającą od 1957 r. pełne prawa angielskiej *grammar school*, czyli przygotowującą do matury¹¹. Z wyjątkiem przedmiotów ojczystych nauka odbywała się w języku angielskim. Londyński dziennik wielokrotnie omawiał życie szkoły, przypominał jej historię¹². W latach 70. i 80. w szkole uczyło się ok. 200 uczennic z rodzin polskich. Z braku funduszy i chętnych do pobierania nauki szkołę zamknięto w 1984 r.¹³

Drugą polską szkołą prywatną, wyznaniową było Gimnazjum Miłosierdzia Bożego w Fawley Court, powstałe w 1954 r., prowadzone przez Ojców Marianów. DPiDŻ

¹⁰ A. Drwęski, *Nazaretanki w obozie Foxley*, DPiDŻ 1947, nr 3.

¹¹ T. Radzik, *Z dziejów społeczności polskiej w Wielkiej Brytanii po drugiej wojnie światowej (1945-1990)*, Lublin 1991, s. 64.

¹² Np.: *Szkola, o której za mało wiemy*, DPiDŻ 1953, nr 143, s. 3; *Polska szkoła internatowa w Pitsford*, DPiDŻ 1954, nr 123, s. 3; *Duża Polska małych dziewczynek*, DPiDŻ 1959, nr 124, s. 3; *Pitsford powstał bez niczyjej pomocy – Szkoła Sióstr Nazaretanek*, DPiDŻ 1959, nr 125, s. 3; *Szkola sióstr Nazaretanek – polskie gimnazjum w Pitsford*, DPiDŻ 1959, nr 223, s. 3; M. Gołowski, *10-letni dorobek i plany PMS*, DPiDŻ 1964, nr 77, s. 3; tenże, *Konwent św. Rodziny w Pitsford*, DPiDŻ 1966, nr 77, s. 3; DPiDŻ 1983, nr 160, s. 3.

¹³ M. Gołowski, *Zamknięcie szkoły dla dziewcząt sióstr Nazaretanek*, DPiDŻ 1984, nr 54, s. 3.

opisał też działalność drugiej szkoły internatowej w Lower Bullingham, prowadzonej przez księży Marianów, w lutym 1953 r.¹⁴ W listopadzie 1953 r. ukazała się w gazecie informacja, że oo. Marianie nabyli nową posiadłość pod Henley w Fawley Court nad Tamizą, gdzie otwierają gimnazjum męskie z pełnym polskim programem gimnazjum humanistycznego i liceum, przewidziane na 100 uczniów; rozpoczęcie zajęć zaplanowano od stycznia następnego roku¹⁵. NC w 2009 r. podał, że transakcja miała miejsce 7 października 1953 r., a jej wartość opiewała na 10 750 £. *Budynki i park był w opłaconym stanie. Pieniądze na zakup częściowo wyłożyła prowincja amerykańska, do której należeli Marianie pracujący w Anglii, Polonia Amerykańska, National Catholic Welfare Conference, polskie organizacje działające w Wielkiej Brytanii i indywidualne osoby. [...] Marianie uzyskali kredyt w banku na 6000 £*¹⁶. W akcję zbierania funduszy włączyła się cała polska emigracja: parafie, organizacje, prasa, instytucje, koła różańcowe oraz osoby indywidualne; tworzyły się komitety pomocy, towarzystwa przyjaciół Fawley Court pod przewodnictwem generałów: Bolesława Ducha, Kazimierza Sosnkowskiego, Stanisława Maczka, Józefa Hallera, Władysława Andersa.

Zabytkowy charakter posiadłości – XVII-wiecznego dworu zaprojektowanego przez angielskiego architekta Wrena – narzucał niejako konieczność wykorzystania jej jako ośrodka nauki i kultury polskiej. Księża już przy zakupie posiadłości dysponowali pokaźnym zbiorem białych kruków z zakresu literatury, cennych rękopisów i wydań dzieł polskich poetów romantyzmu, sztychów, obrazów i innych pamiątek narodowych przywiezionych z Paryża. DPiDŻ apelował do rodaków o udzielenie nowej szkole wszelkiego rodzaju pomocy; opisano pedagogiczną przeszłość przełożonego szkoły, a zarazem jej inicjatora, o. Józefa Jarzębowskiego, który był ostatnim wychowawcą Szkoły oo. Marianów na Bielanach w przedwojennej Warszawie¹⁷. Wśród uchodźstwa cieszył się on wielkim autorytetem moralnym, *promieniował kulturą duchową i wielką dobrocią*¹⁸. 15 stycznia 1954 r. rozpoczęło działalność Kolegium Bożego Miłosierdzia Divine Mercy College. Towarzystwo Przyjaciół Polskiego Gimnazjum Księża Marianów wystąpiło z apelem do rodaków o sumę 6000 funtów. Pożyczkę tę w całości spłaciła polska emigracja poprzez organizowanie apeli, koncertów, bali, loterii fantowych i wszelką inną formę zbierania funduszy.

Deficyt szkoły w marcu 1954 r. wynosił 1000 funtów. Finansowo została wsparta przez Stowarzyszenie Polskich Kombatantów (dalej: SPK), Polską Macierz Szkolną (dalej: PMS) w Londynie, Komisję Główną Skarbu Narodowego (książki), subwencję w wysokości 100 funtów z polskiego Ministerstwa Skarbu RP na Uchodźstwie, Polonię Amerykańską. Szkoła miała prawa i przywileje *grammar school*, naukę prowadzono w języku angielskim, z wyjątkiem tzw. przedmiotów ojczyстых; program brytyjski był

¹⁴ (M. s.), *Szkoła miłości ojczyzny. U Marianów pod Hereford*, DPiDŻ 1953, nr 28, s. 3.

¹⁵ T. Bor, *Gimnazjum męskie powstaje pod Henley*, DPiDŻ 1953, nr 274, s. 3.

¹⁶ *List otwarty w sprawie Fawley Court*, NC 2009, nr 2 (118), s. 6-7.

¹⁷ Z. R., *Szkoła polska o.o Marianów w Henley*, DPiDŻ 1954, nr 58, s. 3.

¹⁸ A. J. Onyszkiewicz, *Ostatnia droga o. Józefa Jarzębowskiego w Fawley Court 26 IX 64*, „Orzeł Biały” 1964, nr 3 (1150), s. 2-3.

uzupełniony pełnym programem polskim, tak że po zakończeniu nauki uczeń miał maturę angielską i polską. Informacja podana przez DPiDŻ pozostaje w sprzeczności z tezą Tadeusza Radzika, który twierdzi, że pełne prawa *grammar school* szkoła uzyskała dopiero w 1969 r.¹⁹ Od jej powstania do zamknięcia polskie pisma emigracyjne śledziły dokonania szkoły i jej wychowanków, zjazdy absolwentów, ponawiały apele do społeczności emigracyjnej o wsparcie finansowe tego przedsięwzięcia i posyłanie chłopców z polskich rodzin do szkoły, porównywały wyniki egzaminów końcowych z wynikami uzyskiwanymi w szkołach brytyjskich (uczniowie polskiego Kolegium Miłosierdzia Bożego osiągnęli bardzo dobre wyniki, co świadczyło o wysokim poziomie nauczania), odnotowywały rocznice powstania placówki, rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, zasoby Muzeum Broni Polskiej²⁰.

„Orzeł Biały”, będąc organem SPK przy okazji relacji z otwarcia w Gimnazjum oo. Marianów Sali Pamięci zorganizowanej przez Żołnierzy 5 Kresowej Dywizji Piechoty – w hołdzie zmarłemu w 1955 r. dowódcy gen. Nikodemowi Sulikowi – podkreślał związki wojska polskiego ze szkolnictwem, idei wojskowej z oświatą²¹. Placówkę w Fawley Court wybrano dlatego, że *ojcowie najlepiej odzwierciedlają ideały, którym gen. Nikodem Sulik poświęcił swe życie. By losy i życie Generała były dla młodzieży drogowskazem na przyszłość w przygotowaniu się do życia w Kraju i walki o jego wartości moralne*²².

Dwa lata po otwarciu szkoły za 3000 funtów Komitet Doraźnej Pomocy Polskiemu Gimnazjum w Fawley Court (założony w 1955 r.) dokupił 20 hektarów przylegającej ziemi i uczynił w księdze wieczystej zapis: *ziemia ta może służyć jedynie edukacji polskich chłopców*²³. Marianie nie mogli kupić tego terenu, gdyż ciążył na nich kredyt hipoteczny, spłacany w miesięcznych ratach. Dlatego powstały Komitet, w liczbie 5 osób, zakupił park, zaciągając na ten cel kredyt. Potem ów Komitet organizował zbiórki wśród Polonii, aby kredyt spłacić. Trzecim etapem poszerzania posiadłości był zakup wieży

¹⁹ T. Radzik, *Z dziejów społeczności...*, s. 64.

²⁰ Np.: *Pierwszy rok Fawley Court. Gimnazjum oo. Marianów czeka na 100 uczniów*, DPiDŻ 1954, nr 248, s. 3; *Apel gen. K. Sosnkowskiego. Społeczna pomoc księży Marianów w Fawley Court*, DPiDŻ 1956, nr 113, s. 3; £ 6200 z SPK na zakład o.o. Marianów w Fawley Court, DPiDŻ 1956, nr 173, s. 3; *Apel abpa J. Gawliny o pomoc dla gimnazjum ks. Marianów*, DPiDŻ 1959, nr 227, s. 3; *Zbiórka na pomoc polskiemu gimnazjum ks. Marianów*, DPiDŻ 1959, nr 270, s. 3; *Wspólnym wysiłkiem emigracji powstaje nowy gmach szkoły księży Marianów*, DPiDŻ 1960, nr 24, s. 3; *Zjazd studentów i absolwentów polskich w Fawley Court, Henley-on-Thames*, DPiDŻ 1960, nr 95, s. 3; M. Goławski, *10-letni dorobek...*, s. 3; 400-lecie św. Stanisława Kostki na Zielone Świąta w Fawley Court, DPiDŻ 1968, nr 87, s. 3; S. Meyer, *Muzeum Broni Polskiej w Fawley Court*, DPiDŻ 1968, nr 103, s. 3; C. Tarnawska-Busza, *Święto patrona młodzieży. Zjazd Polaków u ks. Marianów*, DPiDŻ 1968, nr 139, s. 4; K. Podróznik, *W walce o fundusz Gimnazjum w Fawley Court*, DPiDŻ 1968, nr 283, s. 3; *Wyniki egzaminów GCE w Fawley Court*, DPiDŻ 1977, nr 217, s. 3; *25-lecie Gimnazjum polskiego w Fawley Court*, DPiDŻ 1979, nr 121, s. 3; *Konferencja nauczycielstwa w Fawley Court*, DPiDŻ 1980, nr 271, s. 3; J. Bazylewicz, *Polskie wychowanie na emigracji*, DPiDŻ 1980, nr 276, s. 3; *Fawley Court u progu Nowego Roku*, DPiDŻ 1980, nr 310, s. 3.

²¹ R. P., *Wojsko i szkoła*, „Orzeł Biały” 1955, nr 6 (657), s. 4-5.

²² *Sala w Gimnazjum Polskim o. Marianów*, „Orzeł Biały” 1955, nr 4 (65), s. 1.

²³ *List otwarty w sprawie Fawley Court...*, s. 7.

oraz ziemi przy obu bramach wjazdowych²⁴. Nabycie tych terenów zainicjował wspomniany Komitet, zaciągając na ten cel dwie pożyczki: jedną w banku, drugą w SPK. Komitet został następnie rozwiązany, a Zgromadzenie oo. Marianów przejęło wszelkie zobowiązania finansowe. Pożyczka z banku została spłacona dzięki ofiarności polskiej społeczności „z tacy”, a pożyczkę SPK – umorzono.

W 1986 r. Kolegium Miłosierdzia Bożego oo. Marianów było jedyną polską szkołą średnią na terenie Wielkiej Brytanii. Jak donosił DPiDŻ, do tego czasu zgromadzenie księży Marianów pokrywało przez wiele lat deficyt; napływały również datki od polskiej emigracji. Wojciech Płazak zamieścił w londyńskim dzienniku w styczniu 1986 r. dramatyczny apel do polskiego wychodźstwa o ratowanie szkoły, która popadła w ogromne długi²⁵. Przypominał, że większość wychowanków placówki ukończyło brytyjskie uniwersytety, a czesne jest bardzo umiarkowane – 2500 funtów rocznie (w szkołach angielskich było dwa razy wyższe). Proponował, by każda parafia polska w Wielkiej Brytanii ufundowała jedno stypendium dla chłopca. W akcję ratowania gimnazjum męskiego na łamach gazety włączyli się inni publicyści²⁶. Latem 1986 r. księża Marianie uznali, że szkoła jest niepotrzebna polskiej społeczności, więc przekształcili ją w religijno-kulturalny, międzyparafialny ośrodek rekolekcyjny – Dom Pielgrzyma²⁷. Posiadłość była dobrze przystosowana (park, rzeka, lasy, zabytki nad Tamizą, możliwość uprawiania sportów wodnych) do organizowania konferencji, spotkań religijnych, zjazdów towarzyskich, rocznicowych itp., obozów, kolonii dla młodzieży, biwaków. Niektórzy Polacy nie mogli pogodzić się z utratą szkoły i zawiązali w Londynie Komitet Ratowania Gimnazjum Męskiego w Fawley Court. Gazeta wracała czasami do tego obiektu, opisując funkcjonowanie ośrodka w zmienionej formule, odnotowywała rocznice śmierci jego twórcy²⁸. Działalność Muzeum Księży Marianów im. Ojca Józefa Jarzębowskiego w Fawley Court, które powstało w 1953 r., zaprezentował na III Kongresie Kultury Polskiej w Londynie (20-26 sierpnia 1995 r.) Henryk Lipiński²⁹.

Do 2008 r. pojawiały się w polskiej prasie emigracyjnej cykliczne sprawozdania z dorocznych pikników zielonoświątkowych na terenie obiektu Fawley Court, na które przyjeżdżały setki emigrantów z różnych stron Wielkiej Brytanii. Poza uroczystym nabożeństwem odbywał się w parku przez cały dzień polski festyn. W 2008 r. zaczęła się – ale, o dziwo, tylko w NC – stała kampania na temat niedopuszczenia do sprzedaży tego *jednego z najważniejszych polskich miejsc w Wielkiej Brytanii*³⁰. Pomysł sprzedania przez

²⁴ G. Małkiewicz, *Na czasie*, NC 2010, nr 2 (138), s. 11.

²⁵ W. Płazak, *Zagrożona polska szkoła w Fawley Court*, DPiDŻ 1986, nr 20, s. 6.

²⁶ C. Tarnawska-Busza, *U Marianów w Fawley Court*, DPiDŻ 1986, nr 189, s. 4.

²⁷ W. Płazak, *Nowe oblicze Fawley Court*, DPiDŻ 1986, nr 193, s. 6; więcej o Gimnazjum Miłosierdzia Bożego zob. A. Jacewicz, *Fawley Court. Przewodnik*, Londyn 1977.

²⁸ Np.: Z. Czechowiczowa, *Wielkanoc w Fawley Court*, DPiDŻ 1989, nr 88, s. 5; B. Świątek, *Ojciec Józef i Fawley Court*, DPiDŻ 1989, nr 292, s. 6.

²⁹ H. Lipiński, *Muzeum Księży Marianów im. Ojca Józefa Jarzębowskiego w Fawley Court*, [w:] *Polska poza Polską. Sprawozdanie z III Kongresu Kultury Polskiej na Obczyźnie*, red. K. Rowiński, Londyn 1998, s. 115-122, *Prace III Kongresu Kultury Polskiej na Obczyźnie*, t. 3.

³⁰ *Los Fawley Court nie jest jeszcze przesądzony*, NC 2008, nr 7 (72), s. 1.

oo. Marianów *świętyni i serca Polski na wygnaniu*, [...] *będącego pomnikiem i żyjącą pamięcią, świadectwem naszej tożsamości*³¹, ogłoszony w 2007 r. przez ojca przełożonego Wojciecha Jasińskiego, uważano za wielką stratę dla wszystkich rodaków, szczególnie dla pokolenia emigracji niepodległościowej, która przez 50 lat wspierała utrzymanie ośrodka przez pracę, wolontariat, kwestowanie, darowizny i spadki. Mimo sprzeciwu polskiej społeczności oo. Marianie postanowili jednak zakończyć działalność placówki, która dla Polaków była czymś więcej niż szkołą i muzeum³². Pozwolenie na sprzedaż władze zakonu w Watykanie wydały na początku 2008 r. Wartość unikatowego obiektu oszacowano na 22 miliony funtów.

Początkowo oburzenie i protesty społeczności polskiej w Wielkiej Brytanii, która przez dziesiątki lat ofiarnie wspomagała Fawley Court, było widoczne w polskiej prasie emigracyjnej. Jednak stosunkowo szybko zaniechano eksponowania tego problemu nawet w DPiDŻ. Można mniemać, że oo. Marianie obiecali redakcji dziennika, że po sprzedaży ośrodka wesprą pismo finansowo. Jedynie całkowicie niezależny od wszystkich opcji politycznych oraz emigracji „niepodległościowej” czy innej NC – od numeru 18 (83) z 2008 r. – dążąc do obiektywizmu, drążył temat i czyni to do dziś (wrzesień 2012 r.). Przede wszystkim zaczął drukować pełne zniesmaczenia, oburzenia, żalu, irytacji, sprzeciwu wobec arogancji i pazerności oo. Marianów listy Polaków i Brytyjczyków. Zamieszczane w nim publikacje, oparte na oficjalnych sprawozdaniach finansowych o. Marianów, obnażały: konfabulacje na temat rocznych deficytów prowadzenia placówki, torpedowanie kupna obiektu przez Polską Misję Katolicką, inne polskie organizacje czy Jana Żylińskiego; sprytne manipulacje prawne wpisujące nowych powierników, które uczyniły ich prawnymi właścicielami ośrodka; bezprawne, samowolne ekshumacje z cmentarza leżącego obok zdesakralizowanego kościoła św. Anny, ufundowanego przez księcia Stanisława Radziwiłła (zbudowanego w 1971 r., wpisanego na listę zabytków klasy II, co, według prawa angielskiego, nie pozwala na jego wyburzenie), oraz Kolumbarium w jego krypcie; zawłaszczenie Muzeum z Fawley Court, którego zbiory przeniesiono – bez pytania emigracji o zgodę – do Lichenia, a część potajemnie sprzedano w 1985 r. Ponadto: zakaz wstępu na teren obiektu, próby sprzedaży innych ośrodków prowadzonych przez zakon, a niebędących ich własnością, wreszcie sprawy sądowe wytoczone przez stowarzyszenie Fawley Court Old Boys oo. Marianom w sądach brytyjskich³³. Pismo drukowało

³¹ M. Skrzypiec, *Fawley Court pod młotek*, NC 2008, nr 13 (78), s. 1, 4.

³² *listy@nowyczas.co.uk*, O. Hulacki, NC 2008, nr 14 (79), s. 2; *listy@nowyczas.co.uk*, D. Reutt, NC 2008, nr 20 (85), s. 4; *listy@nowyczas.co.uk*, D. Reutt, NC 2008, nr 24 (89), s. 2; *listy@nowyczas.co.uk*, Danuta Reutt, NC 2009, nr 3 (119), s. 2; *listy@nowyczas.co.uk*, Z. Mieczkowski, NC 2008, nr 16 (81), s. 3; *listy@nowyczas.co.uk*, K. Dulak-Kulej, K. Brzozowski, NC 2008, nr 22 (87), s. 2; *listy@nowyczas.co.uk*, R. Lawman, NC 2010, nr 5 (141), s. 2; *Listy do redakcji*, H. Świdorska, NC 2010, nr 6 (142), s. 2; *List do Redakcji*, J. Śniadecki, NC 2012, nr 3 (180), s. 8.

³³ W. Goczkowski, *Komu potrzebny jest Fawley Court?*, NC 2008, nr 15 (80), s. 3; M. Skrzypiec, *Druża strona medalu*, NC 2008, nr 16 (81), s. 4-5; tenże, *Bez szczegółów*, NC 2008, nr 17 (82), s. 7; *Ostatnia majówka*, NC 2008, nr 19 (84), s. 16-17; *Pomysł na pałac*, NC 2008, nr 20 (85), s. 16; *Ludzie listy piszą*, NC 2008, nr 18 (83), s. 4; *Ksiądz Jasiński o sprzedaży Fawley Court*, NC 2009, nr 1 (117), s. 1, 3; *Ratujmy Fawley Court – To jest nasze dziedzictwo*, NC 2009, nr 18 (134), s. 6; *Ratujmy Fawley Court*, NC 2009, nr 20 (136), s. 6; W. Bryndza, *O Muzeum ojca Józefa Jarzębowski*, NC 2010,

faksymile z prasy brytyjskiej – „Henley Standard”, „Private Eye”, „The Irish Times” – komentujące i potępiające zachłanność oo. Marianów³⁴.

Lamy NC pokazują, że wszystkie fale polskiej emigracji uważały sprzedaż Fawley Court za drastyczne posunięcie; respondenci pisma mówią o *poczuciu wstydu za o. Marianów, którzy zachowują się nieetycznie, o grzechu zaniechania*, o tym, że *wszystkie organizacje polonijne pochowały głowy w piasek*, licząc na obiecane przez księży 20% wpływów ze sprzedaży³⁵.

Dopiero informacja o pozbyciu się placówki skonsolidowała emigrację, która utworzyła już w marcu 2008 r. Komitet Obrony Dziedzictwa Narodowego Fawley Court, w skład którego weszły wychodźcze organizacje społeczne, kulturalne i oświatowe³⁶. Na początku 2010 r. utworzono stowarzyszenie Fawley Court Old Boys Network (dalej: FCOB) pod przewodnictwem Mirosława Malevskiego, aby skuteczniej interweniować w sprawie odzyskania Fawley Court. Członkowie tego stowarzyszenia, wykształceni w Anglii, ale wychowani w duchu polskim, doskonale poruszają się w meandrach brytyjskiego prawa. Przez prasę i Internet poszukują innych absolwentów szkoły. Swymi działaniami starają się wywierać naciski na władze kościelne i świeckie. Z pomocą NC kontynuują w języku polskim i angielskim apele o poparcie społeczności polskiej i informują o bieżącej działalności: wysłano apel do papieża Benedykta XVI i Jej Królewskiej Mości Elżbiety II, nawiązano łączność z mediami i założycielami Divine Mercy College, odnaleziono dokumenty prawne potwierdzające, że właścicielem Fawley Court jest polska społeczność w Wielkiej Brytanii, a nie Zgromadzenie oo. Marianów, które jest jedynie kustoszem tej posiadłości; zainicjowano śledztwo w ramach Charity Commission w sprawie odzyskania Muzeum im.

nr 1 (137), s. 6; P. Drobnik, *Było, nie ma*, „Cooltura. Polish Weekly Magazine” 2010, nr 2, s. 14; G. Małkiewicz, *Na czasie*, NC 2010, nr 2 (138), s. 2; tenże, *Doczesne działania*, NC 2010, nr 4 (140), s. 3; tenże, *Wstrzymana ekshumacja*, NC 2010, nr 5 (141), s. 4, 11; tenże, *Spoczywaj w spokoju...*, NC 2010, nr 16 (152), s. 11; M. Stella-Sawicki, *Przy grobie Ojca Józefa*, NC 2010, nr 17 (153), s. 4; M. Majcherzyk, *Szacunek i pamięć*, NC 2011, nr 6 (163), s. 8; *Gdzie są rzeźby z Fawley Court?*, NC 2010, nr 18 (154), s. 1; M. Malevski, *Fawley Court – World Famous Fallen Giant Treasure Disappeared from Fawley Court*, NC 2010, nr 18 (154), s. 6-7; tenże, *Fawley Court – The Polish Embassy in London celebrates the 85th birthday of dr Zbigniew Pelczyński*, NC 2010, nr 19 (155), s. 8; tenże, *Fawley Court, Where's the Resolution*, NC 2010, nr 20 (158), s. 14; tenże, *Komu wierzyć... komu ufać...?*, NC 2011, nr 6 (163), s. 8.

³⁴ B. Karol, *Fawley Court w oczach Brytyjczyków*, NC 2008, nr 32 (97), s. 7. Artykuły ukazały się również w „The Catholic Herald” (16 V 2008). Piloti, *Private Eye*, NC 2010, nr 1 (137), s. 7; „*Private Eye*”, przeł. T. Bazarnik, NC 2010, nr 7 (143), s. 18; „*Henley Standard*” pisze..., NC 2010, nr 10 (146), s. 8; Piloti, „*Private Eye*”, przeł. T. Bazarnik, NC 2011, nr 14 (171), s. 8; *Irlandczycy o Fawley Court* („*The Irish Times*”, 4 XI 2011 r.), NC 2011, nr 18 (175), s. 10; Piloti, „*Private Eye*”, przeł. T. Bazarnik, NC 2012, nr 3 (180), s. 8.

³⁵ *listy@nowyczas.co.uk*, K. Dulak-Kulej, K. Brzozowski, NC 2008, nr 22 (87), s. 2.

³⁶ *List otwarty w sprawie Fawley Court...*, s. 6-7; Komitet Obrony Dziedzictwa Narodowego Fawley Court, NC 2009, nr 8 (124), s. 7; *Zielone Świątki w Fawley Court*, NC 2009, nr 9 (125), s. 1, 28; G. Małkiewicz, *Po co nam dziedzictwo narodowe?*, NC 2009, nr 10 (126), s. 4-5; T. Bazarnik, *Ostatni taki piknik*, NC 2009, nr 11 (127), s. 8-9; K. Mitura, *Sprzedaży Fawley Court ciąg dalszy*, NC 2009, nr 16 (132), s. 3.

ks. Jarzębowski, podarowanego szkole Divine Mercy College i bezprawnie wywiezionego poza Wielką Brytanię, oraz w sprawie zdefraudowanych 200 tysięcy funtów na budowę Apostolatu³⁷.

Nabywcą Fawley Court okazała się Aida Hershman, określona przez „Catholic Herald” jako perska spadkobierczyni. Od 2008 r., po ogłoszeniu intencji sprzedaży Fawley Court, w polskiej prasie emigracyjnej, oprócz protestów, pojawiły się również głosy z różnych środowisk polskich popierające sprzedaż; pozytywnie wypowiedziało się m.in. Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego za Granicą, a także Szymon Zaremba – prezes Polskiej Fundacji Kulturalnej, wydawca DPiDŻ. Niejasne jest stanowisko Zjednoczenia Polskiego. Natomiast Polonia Aid Foundation Trust (PAFT), którego powiernicy dysponują funduszami Skarbu Narodowego po przekazaniu insygniów Rządu Polskiego na Uchodźstwie, od początku był za sprzedażą. Sekretarz PAFT-u Ostoja-Koźniewski po tzw. „ostatniej mszy” w kościele św. Anny w Fawley Court 6 grudnia 2009 r. powiedział protestującym, że spodziewa się miliona funtów. Jastrzębski wywnioskował, że *od początku musiały powstać kolejka prezesów kłaniających się Marianom o zapomogi. Ogólny bilans jest bardzo smutny i niepokojący; tracimy posiadłość o stumilionowej wartości, ale milion wpłynie na konto do podziału między spolegliwymi polonijnymi organizacjami*³⁸.

Mirosław Malevski wraz z sekretarzem stowarzyszenia FCOB – Krzysztofem Jastrzębskim kontynuowali rozszerzanie akcji protestacyjnej, prezentowali dorobek edukacyjny, kulturalny i patriotyczny placówki, zadawali oo. Marianom niewygodne pytania³⁹. Ich artykuły pisane po angielsku od 2010 r. do dziś są stałym elementem każdego numeru NC, podobnie jak zdjęcia tej pięknej posiadłości, zwanej przez nich *małą Polską*⁴⁰. Na łamach prasy Malevski i Jastrzębski domagali się: by hierarchowie katoliccy

³⁷ K. Jastrzębski, *Raport Koła Byłych Wychowanków Fawley Court*, NC 2010, nr 3 (139), s. 3; *Fawley forever! The fight starts here!*, NC 2010, nr 5 (141), s. 3; *Fawley Court – Polonia needs you*, NC 2010, nr 16 (152), s. 10; *Fawley Court – Return of Vlad!... and other matters*, NC 2010, nr 17 (153), s. 6; M. Malevski, *Fawley Court – mały krok do przodu*, NC 2010, nr 8 (144), s. 8; tenże, *Dokument zdrady*, NC 2010, nr 11 (147), s. 6-7; tenże, *Fawley Court – World Famous...*, s. 6-7; tenże, *Fawley Court – The Polish Embassy...*, s. 8; *Fawley Court, Where's the Resolution*, s. 14.

³⁸ K. Jastrzębski, *Dokumenty zdrady – uzupełnienie*, NC 2011, nr 5 (162), s. 11.

³⁹ M. Malevski, *Fawley Court – World Famous...*, s. 6-7; tenże, *Fawley Court – The Polish Embassy...*, s. 8; tenże, *Fawley Court, Where's the Resolution*, s. 14; tenże, *Fawley Court – walczymy do zwycięstwa o nasz raj na ziemi*, NC 2011, nr 16 (173), s. 8.

⁴⁰ M. Malevski, *Fawley Court or Lower Bultingham, here even the dead Fear for their Lives!*, NC 2011, nr 1 (158), s. 6-7; tenże, *Fawley Court – The Living Stones Enterprise. Where is the Fawley Court Apostolate Centre?*, NC 2011, nr 2 (159), s. 10; tenże, *Fawley Court our little piece of heaven, our rights of way*, NC 2011, nr 4 (161), s. 13; tenże, *Komu wierzyć...*, s. 8; tenże, *Fawley Court – Their haven, our peaceful unchallenged public rights, to walks, pathways and undisturbed saunters, to our meandering river*, NC 2011, nr 7 (164), s. 8-9; tenże, *Fawley Court – and Father Józef. What price a grave? £ 9,5 milion?*, NC 2011, nr 7 (164), s. 9; tenże, *More mysteries revealed...*, NC 2011, nr 8 (165), s. 10; tenże, *Walka z Krzyżem, walka o Krzyż*, NC 2011, nr 9 (166), s. 8; tenże, *Fawley Court naszym dziedzictwem*, NC 2011, nr 12 (169), s. 10; tenże, *Fawley Court High Court: An Absolute Steal*, NC 2011, nr 13 (170), s. 10-11; tenże, *Marian Trustee Wojtek Jasiński Resigns*, NC 2011, nr 15 (172), s. 10-11; tenże, *Fawley Court – Reductio ad Absurdum... The Bizarre, the Macabre... and the SAD*, NC 2011, nr 17 (174),

na Wyspach pomogli zachować Fawley Court, by dokumenty prawne dostarczane przez emigrację od pięciu lat Komitetowi Obrony Dziedzictwa Narodowego ujrzały światło dzienne, by czytelnicy NC wspierali finansowo to pismo, które odważnie i konsekwentnie od 2008 r. walczy o Fawley Court, wreszcie by Polacy pisali petycje do Izby Gmin, do polskiego Sejmu, zapraszali na spotkania poruszające te kwestie w POSK-u⁴¹.

Pismo jest zawsze obecne na wszelkich protestach organizowanych w związku ze sprzedażą Fawley Court, np. na happeningu zorganizowanym przez Grupę AKReaktywacja pod kościołem Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła przy Windsor Road na Ealingu, w zachodnim Londynie, 29 maja 2011 r., gdzie rozdawano ulotki zatytułowane *Dokumenty zdrady*⁴².

Rok 2012 przyniósł zasadnicze prawne rozstrzygnięcia i nasilił kontrowersje. Mimo to Prezes FCOB nadal uparcie dąży do ujawnienia prawdy i anulowania sprzedaży Fawley Court⁴³. NC podał do publicznej wiadomości wynik rozprawy apelacyjnej, która odbyła się 28 marca 2012 r.⁴⁴ Postanowieniem sądu doczesne szczątki księcia Stanisława Radziwiłła i jego syna Albrechta pozostaną tam, gdzie zostały złożone, czyli w krypcie kościoła św. Anny, a – paradoksalnie – szczątki o. Józefa Jarzębowskiego pozwolono ekshumować i złożyć na cmentarzu w Heley, obok miejsc pochówku innych księży. Jesienią 2012 r. odbyła się kolejna rozprawa apelacyjna między Aidą Hersham a Buttler-Crainiem, podczas której *wyszła na wierzch cała brudna gra*⁴⁵. Marianie ostatecznie uzyskali zgodę na przeniesienie doczesnych szczątków o. Jarzębowskiego z terenu Fawley Court. *Sąd odrzucił wszystkie skargi i zażalenia, uznając je za bezpodstawne*⁴⁶.

Polonia w Wielkiej Brytanii zawrzała z oburzenia również w 2012 r., gdy prezes nierentownego klubu Ogniska Polskiego w Londynie w Kensington ogłosił zamiar sprzedaży obiektu podarowanego przed 72 laty Polakom przez rząd brytyjski⁴⁷. Gmach mieszczący się w centrum Londynu (55 Prince's Gate, przy Exhibition Road) wyceniono na 20 milionów funtów. Grzegorz Małkiewicz stwierdził, że *w coraz głośniejszej de-*

s. 12; tenże, *Silent, Joyons night at Fawley Court*, NC 2011, nr 20 (177), s. 12; tenże, *Zielone Świątki w Fawley Court*, NC 2011, nr 11 (168), s. 8; tenże, *Fawley Court – Pytania. Gdzie są odpowiedzi?*, NC 2011, nr 14 (171), s. 8; K. Jastrzębski Secretary FCOB, *Who really owns Fawley Court?*, NC 2011, nr 3 (160), s. 8; tenże, *Fawley Court i Stolica Apostolska*, NC 2011, nr 8 (165), s. 11.

⁴¹ Np.: *Komu wierzyć...*, s. 8; M. Malevski, *Fawley Court jest naszym dziedzictwem!!!*, NC 2012, nr 3 (180), s. 8; tenże, *Achtung! Elektrozaun!*, NC 2012, nr 6 (183), s. 7.

⁴² *Marianie wezwali policję... Szkoda, że nie do siebie!*, NC 2011, nr 10 (167), s. 8; *Petycja do Parlamentu*, NC 2011, nr 17 (174), s. 8; M. Malevski, *Fawley Court, i potęga nowej Polonii*, NC 2011, nr 19 (176), s. 8; tenże, *It is really „Christian Values” England?*, NC 2012, nr 1 (178), s. 12; tenże, *Fawley Court – A Poisoned Chalice*, NC 2011, nr 2 (179), s. 8; tenże, *Who and what is on Trial?*, NC 2012, nr 4 (181), s. 8; tenże, *From Fawley Court to Ognisko*, NC 2012, nr 5 (182), s. 8.

⁴³ Tenże, *It is really „Christian Values”...*, s. 12; tenże, *Fawley Court – A Poisoned Chalice*, s. 8; *Who and what...*, s. 8; tenże, *Fawley Court jest naszym dziedzictwem!!!*, s. 8.

⁴⁴ T. Bazarnik, *Spoczywaj na wieki?*, NC 2012, nr 4 (181), s. 8.

⁴⁵ E-mail Teresy Bazarnik do autorki z 22 X 2012.

⁴⁶ *Fawley Court – koniec*, „Cooltura. Polish Weekly Magazine” 2012, nr 43 (449), s. 38.

⁴⁷ Zob. portal Niezależna.pl z 26 V 2012, 3 VIII 2012; G. Małkiewicz, *Ognisko Nasze to więcej niż klub...*, NC 2012, nr 5 (182), s. 3-4.

bacie środowiskowej cały dorobek kilku pokoleń przestał się liczyć, zastąpiły go odwołania do przewrotnych paragrafów tak pozmienianego aktu założycielskiego, by sprzedaż była prawnie możliwa⁴⁸. Ujawniono, że prezes Andrzej Morawicz, od 1974 r. tajny współpracownik SB „Andrzej”, jest udziałowcem spółki zarządzającej budynkiem Ogniska – Ognisko Limited, jak również współwłaścicielem firmy księgowej Crystale Ltd, która za opłatą prowadzi ten bankrutujący klub. Ponadto wykazano powiązania z mediami: redaktor naczelny DPiDŻ Jarosław Koźmiński, przychylny tej sprzedaży, należy do zarządu Ogniska i jest jednym z udziałowców. NC przypomniał także historię powstania klubu, teatr Hemara, kolejne przekształcenia własnościowe, spotkania znaczących postaci polskiej diaspory. Komentarz redaktora naczelnego jest miażdżący: *Po 70 latach okazuje się, że członkowie klubu i ich goście, którzy stworzyli to miejsce są materiałem zarządzanym przez grupę powierników, która zamiast dbać o interesy członków i przyszłość klubu, ostatnie lata wykorzystwała w celu wprowadzenia stosownych zmian w statucie gwarantujących jej prawo do zakończenia działalności i sprzedania posesji [...] bez ponoszenia żadnej odpowiedzialności prawnej za długoletnie zaniedbania. Scenariusz dobrze już znany i sprawdzony, ostatnio w przypadku sprzedaży Fawley Court*⁴⁹.

NC podał na swoich łamach informację, gdzie można podpisać petycję przeciwko sprzedaży Ogniska Polskiego, oraz wydrukował *Oświadczenie w sprawie Ogniska Polskiego* Ambasador RP w Londynie Barbary Tuge-Erecińskiej, w którym deklarowano ewentualny zakup obiektu. W tym samym numerze pojawiły się w języku angielskim: protest stowarzyszenia Fawley Court Old Boys oraz dwa felietony dotyczące sprzedaży tej reprezentacyjnej posesji wolnych Polaków, wzywające do pospolitego ruszenia emigracji w czasie Nadzwyczajnego Walnego Zebrania w klubie 27 maja 2012 r.⁵⁰ W czerwcowym numerze domagano się, by dać Ognisku szansę dalszego służenia emigracji polskiej w imię hołdu oddanego pokoleniu „niezłomnych”, ale w nowej formule⁵¹. Teresa Bazarnik opisała przebieg akcji protestacyjnej ponad stu osób przeciw pozbyciu się klubu, przeprowadzonej dynamicznie przez Krzysztofa Ruszczyńskiego i Sławomira Wróbla⁵². W tajnym głosowaniu przeciwko sprzedaży Ogniska oddano 88 głosów; za sprzedażą głosowały 3 osoby, 7 wstrzymało się od głosu, 1 głos był nieważny. Wynik ogłoszono wiecującym z balkonu na pierwszym piętrze. Ze swoich stanowisk ustąpili prezes Andrzej Morawicz i jego zastępca Lucyna Quirke. Mirosław Malevski również obwieścił zwycięstwo⁵³. Publikacje udokumentowano wieloma zdjęciami.

Pierwszy etap walki o Ognisko, w dużej mierze dzięki NC oraz portalowi Niezależna.pl, wygrano. Ale redaktor naczelny pisma uprzedza o niepewnym losie

⁴⁸ Tamże, s. 3.

⁴⁹ Tamże, s. 4.

⁵⁰ M. Malevski, *From Fawley Court to...*, s. 8; K. Cywińska, *Skóra na niedźwiedziu*, NC 2012, nr 5 (182), s. 10; G. Małkiewicz, *Na czasie*, NC 2012, nr 5 (182), s. 11.

⁵¹ A. Rzegocki, *Dajmy szansę Ognisku*, NC 2012, nr 6 (183), s. 3-4.

⁵² T. Bazarnik, *Etap pierwszy; ZWYCIĘSTWO!*, NC 2012, nr 6 (183), s. 4.

⁵³ M. Malevski, *From Victorious Ognisko back to...*, NC 2012, nr 6 (183), s. 6-7.

Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie⁵⁴ ... Kwestią zasadniczą pozostaje pytanie: czy nasi rodacy żyjący na Wyspach Brytyjskich wykorzystają potencjał łamów niezależnej polskiej prasy oraz portali internetowych w konsolidacji środowiska emigracyjnego, by zachować swoją tożsamość narodową oraz poprawić warunki życia na obczyźnie?

BIBLIOGRAFIA

- £ 6200 z SPK na zakład o.o. Marianów w Fawley Court, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1956, nr 173.
- 25-lecie Gimnazjum polskiego w Fawley Court, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1979, nr 121.
- 400-lecie św. Stanisława Kostki na Zielone Świąta w Fawley Court, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1968, nr 87.
- Agnosiewicz M., *Społeczeństwo informacyjne*, [online] <http://www.racjonalista.pl/kk.php/d,254,1812010>.
- Apel abpa J. Gawliny o pomoc dla gimnazjum ks. Marianów, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1959, nr 227.
- Apel gen. K. Sosnkowskiego. Społeczna pomoc księży Marianów w Fawley Court, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1956, nr 113.
- Axel Springer Polska starts trials for the introduction of the Polish news paper FAKT In Great Britain and Ireland, 19 IX 2008, [online] http://www.axelspringer.de/en/presse/Axel-Springer-Polska-starts-trials-for-the-introduction-of-the-Polish-newspaper-FAKT-in-Great-Britain-and-Ireland_272224.html, 16 III 2012.
- Bator M., *Stracone pokolenie. Łączcie się!*, „Gazeta Wyborcza” 2010, 7 IV.
- Bazarnik T., *Etap pierwszy; ZWYCIĘSTWO!*, „Nowy Czas” 2012, nr 6 (183).
- Bazarnik T., *Ostatni taki piknik*, „Nowy Czas” 2009, nr 11 (127).
- Bazarnik T., *Spoczywaj na wieki?*, „Nowy Czas” 2012, nr 4 (181).
- Bazylewicz J., *Polskie wychowanie na emigracji*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1980, nr 276.
- Błachinia A., *Internet – wróg czy przyjaciel?*, [w:] *WWW – w sieci metafor. Strona internetowa jako przedmiot badań naukowych*, red. A. Dytman-Stasińko, J. Stasińko, Wrocław 2008.
- Bober W. J., *Powinność w świecie cyfrowym. Etyka komputerowa w świetle współczesnej filozofii moralnej*, Warszawa 2008, *Cyberkultura, Internet, Społeczeństwo*.
- Bor T., *Gimnazjum męskie powstaje pod Henley*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1953, nr 274.
- Bryndza W., *O Muzeum ojca Józefa Jarzębowskiego*, „Nowy Czas” 2010, nr 1 (137).
- Chwastyk-Kowalczyk J., *Katyń, dipisi, PKPR na łamach polskich czasopism uchodźczych*, Kielce 2011.
- Chwastyk-Kowalczyk J., *Londyński „Dziennik Polski” 1940-1943*, Kielce 2005.

⁵⁴ G. Małkiewicz, *Na czasie*, NC 2012, nr 6 (183), s. 11.

- Chwastyk-Kowalczyk J., *Londyński „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1944-1989. Gazeta codzienna jako środek przekazu komunikatów kulturowych*, Kielce 2008.
- Chwastyk-Kowalczyk J., *Polskie portale internetowe oraz tygodniki w wersji elektronicznej na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii*, „Media i Społeczeństwo” 2011, nr 1.
- Chwastyk-Kowalczyk J., *Sposoby e-komunikowania społeczności polskiej na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii*, „Respectus Philologicus” 2011, nr 19 (24).
- Chwastyk-Kowalczyk J., *Sposoby e-komunikowania społeczności polskiej na Wyspach Brytyjskich i w Irlandii jako przedłużenie krajowego systemu medialnego*, [w:] *Konkurencyjny rynek medialny. Telewizja wobec nowych mediów*, red. R. Sierocki, M. Sokołowski, Toruń 2011, *Komunikacja Społeczna, Komunikacja Medialna, Komunikacja Sieci*.
- Cywińska K., *Skóra na niedźwiedziu*, „Nowy Czas” 2012, nr 5 (182).
- Czarnecki P., *Etyka mediów*, Warszawa 2008.
- Czechowiczowa Z., *Wielkanoc w Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1989, nr 88.
- Diagnoza społeczna 2009*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2009, [online] http://www.diagnoza.com/pliki/raporty/Diagnoza_raport_2009.pdf, 6 V 2010.
- Drobnik P., *Było, nie ma*, „Cooltura. Polish Weekly Magazine” 2010, nr 2.
- Drwęski A., *Nazaretanki w obozie Foxley*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1947, nr 3.
- Duża Polska małych dziewczynek*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1959, nr 124, s. 3.
- Fawley Court – koniec*, „Cooltura. Polish Weekly Magazine” 2012, nr 43 (449).
- Fawley Court – Polonia needs you*, „Nowy Czas” 2010, nr 16 (152).
- Fawley Court (przewodnik)*, wyd. i oprac. A. Jacewicz, Londyn 1977.
- Fawley Court – Return of Vlad!..... and other matters*, „Nowy Czas” 2010, nr 17 (153).
- Fawley Court u progu Nowego Roku*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1980, nr 310.
- Fawley forever! The fight starts here!*, „Nowy Czas” 2010, nr 5 (141).
- Gdzie są rzeźby z Fawley Court?*, „Nowy Czas” 2010, nr 18 (154).
- Gilbert C., *A Dilemma In Response: Examining the Newspaper Industry's Response to the Internet*, Cambridge 2001.
- Goczkowski W., *Komu potrzebny jest Fawley Court?*, „Nowy Czas” 2008, nr 15 (80).
- Gołowski M., *10-letni dorobek i plany PMS*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1964, nr 77.
- Gołowski M., *Konwent św. Rodziny w Pitsford*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1966, nr 77.
- Gołowski M., *Zamknięcie szkoły dla dziewcząt siostr Nazaretanek*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1984, nr 54.
- Grochowska M., *Jerzy Giedroyc. Do Polski ze snu*, Warszawa 2009, *Autorytety*.
- Grzenia J., *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006.
- „Henley Standard” pisze...*, „Nowy Czas” 2010, nr 5 (141).
- „Henley Standard” pisze...*, „Nowy Czas” 2010, nr 10 (146).
- Iglicka K., *Stracone pokolenie*, „Gazeta Wyborcza” 2010, 9 III.
- Informacja w sieci. Problemy, metody, technologie*, red. B. Sosińska-Kalata, E. Chuchro, W. Daszewski, Warszawa 2006, *Nauka, Dydaktyka, Praktyka*, 85.
- Irlandczycy o Fawley Court* („The Irish Times”, 4 XI 2011 r.), „Nowy Czas” 2011, nr 18 (175).

- Jastrzębski J., *Na rynku wartości. O mediach i etyce dziennikarskiej*, Wrocław 2009, *Acta Universitatis Wratislaviensis*, nr 3139.
- Jastrzębski K., *Dokumenty zdrady – uzupełnienie*, „Nowy Czas” 2011, nr 5 (162).
- Jastrzębski K., *Fawley Court i Stolica Apostolska*, „Nowy Czas” 2011, nr 8 (165).
- Jastrzębski K., *Raport Koła Byłych Wychowanków Fawley Court*, „Nowy Czas” 2010, nr 3 (139).
- Jastrzębski K., *Secretary FCOB, Who really owns Fawley Court?*, „Nowy Czas” 2011, nr 3 (160).
- Karol B., *Fawley Court w oczach Brytyjczyków*, „Nowy Czas” 2008, nr 32 (97).
- Karol B., *Fawley Court w oczach Brytyjczyków*, „Nowy Czas” 2009, nr 8 (124).
- Komitet Obrony Dziedzictwa Narodowego Fawley Court*, „Nowy Czas” 1980, nr 271.
- Konferencja nauczycielstwa w Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1980, nr 271.
- Kowalik J., *Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku*, t. 1-5, Lublin 1976-1988.
- Kowalik J., *Czasopiśmiennictwo*, [w:] *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*, red. T. Terlecki, t. 2, Londyn 1965.
- Kulturowe instrumentarium wolności. Etyka i prawo*, red. R. Paradowski, Poznań 2005.
- Lipiński H., *Muzeum Księży Marianów im. Ojca Józefa Jarzębowskiego w Fawley Court*, [w:] *Polska poza Polską. Sprawozdanie z III Kongresu Kultury Polskiej na Obczyźnie*, red. K. Rowiński, Londyn 1998, *Prace III Kongresu Kultury Polskiej na Obczyźnie*, t. 3.
- List otwarty w sprawie Fawley Court*, „Nowy Czas” 2009, nr 2 (118).
- listy@nowyczas.co.uk*, K. Dulak-Kulej, K. Brzozowski, „Nowy Czas” 2008, nr 22 (87).
- listy@nowyczas.co.uk*, O. Hulacki, „Nowy Czas” 2008, nr 14 (79).
- listy@nowyczas.co.uk*, R. Lawman, „Nowy Czas” 2010, nr 5 (141).
- listy@nowyczas.co.uk*, Z. Mieczkowski, „Nowy Czas” 2008, nr 16 (81).
- listy@nowyczas.co.uk*, D. Reutt, „Nowy Czas” 2008, nr 20 (85).
- listy@nowyczas.co.uk*, D. Reutt, „Nowy Czas” 2009, nr 3 (119).
- List do Redakcji*, J. Śniadecki, „Nowy Czas” 2012, nr 3 (180).
- Listy do redakcji*, H. Świdarska, „Nowy Czas” 2010, nr 6 (142).
- Los Fawley Court nie jest jeszcze przesądzony*, „Nowy Czas” 2008, nr 7 (72).
- (M. s.), *Szkola miłości ojczyzny. U Marianów pod Hereford*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1953, nr 28.
- Majcherczyk M., *Szacunek i pamięć*, „Nowy Czas” 2012, nr 6 (183).
- Malevski M., *Dokument zdrady*, „Nowy Czas” 2010, nr 11 (147).
- Malevski M., *Fawley Court – A Poisoned Chalice*, „Nowy Czas” 2011, nr 2 (179).
- Malevski M., *Fawley Court High Court: An Absolute Steal*, „Nowy Czas” 2011, nr 13 (170).
- Malevski M., *Fawley Court, i potęga nowej Polonii*, „Nowy Czas” 2011, nr 19 (176).
- Malevski M., *Fawley Court jest naszym dziedzictwem!!!*, „Nowy Czas” 2012, nr 3 (180).
- Malevski M., *Fawley Court – The Living Stones Enterprise. Where is the Fawley Court Apostolate Centre?*, „Nowy Czas” 2011, nr 2 (159).
- Malevski M., *Fawley Court – mały krok do przodu*, „Nowy Czas” 2010, nr 8 (144).
- Malevski M., *Fawley Court naszym dziedzictwem*, „Nowy Czas” 2011, nr 12 (169).
- Malevski M., *Fawley Court our little piece of heaven, our rights of way*, „Nowy Czas” 2011, nr 4 (161).

- Malevski M., *Fawley Court or Lower Bultingham, here even the dead Fear for their Lives!*, „Nowy Czas” 2011, nr 1 (158).
- Malevski M., *Fawley Court – the Polish Embassy in London celebrates the 85th birthday of dr Zbigniew Pelczyński*, „Nowy Czas” 2010, nr 19 (155).
- Malevski M., *Fawley Court – Pytania. Gdzie są odpowiedzi?*, „Nowy Czas” 2011, nr 14 (171).
- Malevski M., *Fawley Court – Reductio ad Absurdum... The Bizarre, the Macabre... and the SAD*, „Nowy Czas” 2011, nr 17 (174).
- Malevski M., *Fawley Fawley Court – Their haven, our peaceful unchallenged public rights, to walks, pathways and undisturbed saunters, to our meandering river*, „Nowy Czas” 2011, nr 7 (164).
- Malevski M., *Fawley Court – walczymy do zwycięstwa o nasz raj na ziemi*, „Nowy Czas” 2011, nr 16 (173).
- Malevski M., *Fawley Court, Where’s the Resolution*, „Nowy Czas” 2010, nr 20 (158).
- Malevski M., *Fawley Court – World Famous Fallen Giant Treasure Disappeared from Fawley Court*, „Nowy Czas” 2010, nr 18 (154).
- Malevski M., *From Fawley Court to Ognisko*, „Nowy Czas” 2012, nr 5 (182).
- Malevski M., *From Victorious Ognisko back to...*, „Nowy Czas” 2012, nr 6 (183).
- Malevski M., *It is really „Christian Values” England?*, „Nowy Czas” 2012, nr 1 (178).
- Malevski M., *Komu wierzyć... komu ufać...?*, „Nowy Czas” 2011, nr 6 (163).
- Malevski M., *Marian Trustee Wojtek Jasiński Resigns*, „Nowy Czas” 2011, nr 15 (172).
- Malevski M., *More mysteries revealed...*, „Nowy Czas” 2011, nr 8 (165).
- Malevski M., *Silent, Joyons night at Fawley Court*, „Nowy Czas” 2011, nr 20 (177).
- Malevski M., *Walka z Krzyżem, walka o Krzyż*, „Nowy Czas” 2011, nr 9 (166).
- Malevski M., *Who and what is on Trial?*, „Nowy Czas” 2012, nr 4 (181).
- Malevski M., *Zielone Świątki w Fawley Court*, „Nowy Czas” 2011, nr 11 (168).
- Małkiewicz G., *Doczesne działania*, „Nowy Czas” 2010, nr 4 (140).
- Małkiewicz G., *Na czasie*, „Nowy Czas” 2010, nr 2 (138).
- Małkiewicz G., *Na czasie*, „Nowy Czas” 2012, nr 6 (183).
- Małkiewicz G., *Ognisko Nasze to więcej niż klub...*, „Nowy Czas” 2012, nr 5 (182).
- Małkiewicz G., *Po co nam dziedzictwo narodowe?*, „Nowy Czas” 2009, nr 10 (126).
- Małkiewicz G., *Spoczywaj w spokoju...*, „Nowy Czas” 2010, nr 16 (152).
- Małkiewicz G., *Wstrzymana ekshumacja*, „Nowy Czas” 2010, nr 5 (141).
- Marianie wezwali policję... Szkoda, że nie do siebie!*, „Nowy Czas” 2011, nr 10 (167).
- Meyer S., *Muzeum Broni Polskiej w Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1968, nr 103.
- Mitura K., *Sprzedaży Fawley Court ciąg dalszy*, „Nowy Czas” 2009, nr 16 (132).
- Nowak J. S., *Spółeczeństwo informacyjne – geneza i definicje*, [online] http://www.silesia.org.pl/upload/Nowak_Jerzy_Spoleczenstwo_informacyjne-geneza_i_definicje.pdf, 18 I 2012.
- Onyszkiewicz A. J., *Ostatnia droga o Józefa Jarzębowskiego w Fawley Court 26 IX 64*, „Orzeł Biały” 1964, nr 3 (1150).
- Petycja do Parlamentu*, „Nowy Czas” 2011, nr 17 (174).
- Pierwszy rok Fawley Court. Gimnazjum oo. Marianów czeka na 100 uczniów*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1954, nr 248.
- Piloti, *Private Eye*, przeł. T. Bazarnik, „Nowy Czas” 2010, nr 1 (137).

- Piloti, „*Private Eye*”, przeł. T. Bazarnik, „Nowy Czas” 2010, nr 7 (143).
- Piloti, „*Private Eye*”, przeł. T. Bazarnik, „Nowy Czas” 2011, nr 14 (171).
- Piloti, „*Private Eye*”, przeł. T. Bazarnik, „Nowy Czas” 2012, nr 3 (180).
- Pitsford powstał bez niczyjej pomocy – Szkoła Sióstr Nazaretanek*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1959, nr 125.
- Plazak W., *Nowe oblicze Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1986, nr 193.
- Plazak W., *Zagrożona polska szkoła w Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1986, nr 20.
- Podróżnik K., *W walce o fundusz Gimnazjum w Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1968, nr 283.
- Polska szkoła internatowa w Pitsford*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1954, nr 123.
- Portret internauty*, oprac. M. Felisiak, M. Wenzel, Warszawa 2009, [online] http://www.cbos.pl/SPISKOM.PL/2009/K_033_09.PDF, 6 V 2010.
- Radzik T., *Z dziejów społeczności polskiej w Wielkiej Brytanii po drugiej wojnie światowej (1945-1990)*, Lublin 1991.
- Rafa J., *Co to jest społeczeństwo informacyjne?*, [online] <http://www.wsp.krakow.pl/papers/spo-lin.f.html>, 18 I 2010.
- Romanowski M., *Wolność słowa w mediach elektronicznych*, Warszawa 2003.
- R. P., *Wojsko i szkoła*, „Orzeł Biały” 1955, nr 6 (657).
- Rzegocki A., *Dajmy szansę Ognisku*, „Nowy Czas” 2012, nr 6 (183).
- Sala w Gimnazjum Polskim o. Marianów*, „Orzeł Biały” 1955, nr 4 (65).
- Skrzypiec M., *Bez szczegółów*, „Nowy Czas” 2008, nr 17 (82).
- Skrzypiec M., *Druga strona medalu*, „Nowy Czas” 2008, nr 16 (81).
- Skrzypiec M., *Fawley Court pod młotek*, „Nowy Czas” 2008, nr 13 (78).
- Skrzypiec M., *Ksiądz Jasiński o sprzedaży Fawley Court*, „Nowy Czas” 2009, nr 1 (117).
- Skrzypiec M., *Ludzie listy piszą*, „Nowy Czas” 2008, nr 18 (83).
- Skrzypiec M., *Ostatnia majówka*, „Nowy Czas” 2008, nr 20 (85).
- Skrzypiec M., *Ratujmy Fawley Court*, „Nowy Czas” 2009, nr 20 (136).
- Skrzypiec M., *Ratujmy Fawley Court – To jest nasze dziedzictwo*, „Nowy Czas” 2009, nr 18 (134).
- Stella-Sawicki M., *Przy grobie Ojca Józefa*, „Nowy Czas” 2010, nr 17 (153).
- Szkoła, o której za mało wiemy*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1953, nr 143.
- Szkoła sióstr Nazaretanek – polskie gimnazjum w Pitsford*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1959, nr 223.
- Świstak B., *Ojciec Józef i Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1989, nr 292.
- Tarnawska-Busza C., *Święto patrona młodzieży. Zjazd Polaków u ks. Marianów*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1968, nr 139.
- Tarnawska-Busza C., *U Marianów w Fawley Court*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1986, nr 189.
- Użytkownicy informacji elektronicznej*, red. M. Kocójowa, Kraków 2000, *Materiały Edukacyjne Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 11.
- Wacławczyk W., *Idea wolności słowa Johna Milтона*, Toruń 2008.
- Wacławczyk W., *Wolność słowa. Wybrane zagadnienia*, Toruń 2009.
- Wolność słowa*, [hasło w:] <http://sjp.pwn.pl/haslo.php?id=2537413>, 14 XII 2009.

Wspólnym wysiłkiem emigracji powstaje nowy gmach szkoły księży Marianów, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1960, nr 24.

Wyniki egzaminów GCE w Fawley Court, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1977, nr 217.

Zbiórka na pomoc polskiemu gimnazjum ks. Marianów, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1959, nr 270.

Zielone Świątki w Fawley Court, „Nowy Czas” 2009, nr 9 (125).

Zjazd studentów i absolwentów polskich w Fawley Court, Henley-on-Thames, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1960, nr 95.

Z. R., *Szkola polska o.o. Marianów w Henley*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1954, nr 58.

Dr hab. prof. UJK Jolanta CHWASTYK-KOWALCZYK, profesor UJK w Kielcach. Pełni funkcję dyrektora Instytutu Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Jej polem badawczym jest prasa wychodźcza i emigracyjna, szczególnie w Wielkiej Brytanii. Autorka około 100 artykułów naukowych oraz czterech publikacji zwartych: *„Bluszczy” w latach 1918-1939. Tematyka społeczna oraz problemy kultury i literatury* (Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2003), *Londyński „Dziennik Polski” 1940-1943* (Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2005), *Londyński „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1944-1989. Gazeta codzienna jako środek przekazu komunikatów kulturowych* (Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, Kielce 2008), *Katyń, dipi-si, PKPR na łamach polskich czasopism uchodźczych* (Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, Kielce 2011). Członek Komisji Prasoznawczej PAN Oddział Kraków, profesor krajowy PUNO, wicedyrektor krajowego Instytutu Kultury Europejskiej PUNO. Redaktor naczelny „Zeszytów Naukowych PUNO” w Londynie, współredaktor „Rocznika Bibliologiczno-Prasoznawczego” [4 pkt], członek Rady Naukowej „Przeglądu Polsko-Polonijnego” [5 pkt]. Brała czynny udział w kilkudziesięciu konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych, których tematyka obejmuje medioznawstwo, politologię, socjologię, historię, bibliologię, pedagogikę. Prowadzi tematyczne seminaria magisterskie i doktoranckie o tematyce emigracyjnej na UJK oraz PUNO.